

L'Estate

Sotto dura staggion dal sole accesa
Languè l' huom, languè 'l gregge, ed arde il pino,
Scioglie il Cucco la voce, e tosto intesa
Canta la Tortorella e 'l gardelino.

Zeffiro dolce spira, ma contesa
Muove Borea improvviso al suo vicino;
E piange il Pastorel, perchè sospesa
Teme fiera borasca, e 'l suo destino;

Toglie alle membra lasse il suo riposo
Il timore de' Lampi, e tuoni fieri
E de mosche, e mosconi il stuol furioso.

Ah, che pur troppo i suoi timor son veri
Tuona e fulmina il Ciel e grandinoso
Tronca il capo alle spiche e a' grani alteri.

Vivaldi, zomersonnet

Proloog

Pluto telt. Elf, twaalf, dertien...

Ploeterend baant ze zich een weg over de koude, dode ratten. Het is alsof ze hun verstijfde poten naar haar uitsteken, naar haar wijzen. Hun grote kraalogen, waaruit alle glans is verdwenen, lijken haar aan te staren, en dan vliegen de zwarte lijken plotseling in brand. Het vuur verspreidt zich snel, de vlammen likken aan haar hielen, en ze haast zich. Ze struikelt over het rattentapijt en laat een glas limonade vallen. Als het vocht over de dode dieren druipt, weet ze zeker dat het bloed is. Haar eigen bloed. In de dikke rook zoekt ze haar weg.

Vijfendertig, zesendertig...

Mammie ligt in het ziekenhuis en elke keer als ze daarheen gaat, is ze bang dat ze niet terugkomt.

De weeïge stank van de smeulende rattenkadavers doet haar kokhalzen.

Vierenvijftig, vijfenvijftig, zesenvijftig...

Waar ze een flonkerende sterrenhemel verwacht, is ze in een lange gang met een grijze vloer en vale muren. Ze zoekt haar vader. Wat, wat is dit? Een ijskoude ruimte met muren waarin haar voetstappen hol weerklinken. Met de bedwelmende rook komen de stemmen. Een silhouet. Een man. Onverstaanbare stemmen. Is daar iemand?

Achtenzeventig, negenenzeventig, tachtig...

Ze is onzichtbaar. Goed zo, zal Pluto zeggen, ik kan je niet vinden... Is daar iemand? De rook ontnemt haar alle zicht, terwijl de stemmen dichterbij komen. Ze stopt haar vingers in haar oren, drukt haar handen tegen haar hoofd. Niets helpt.

Negentig, eenennegentig...

De stemmen omringen haar. Hoewel ze niet begrijpt wat ze zeggen, weet ze zeker dat ze haar te pakken zullen nemen, en ze doet haar uiterste best zichzelf zo klein mogelijk te maken, zich te verstoppen. Tevergeefs.

Waar is Pluto?

Honderd. Ik kom!

Is daar iemand? Pluto? Nee... het is pappie. Wat is er? Waarom ben je boos? Ik wilde alleen maar... Wacht, ze weet... Honderden verkoolden rattenogen staren haar plotseling aan. Het zijn geniepige ogen, en ze komen op haar af.

1

Op het moment dat ze de koffer inpakte dacht Anne aan een soldaat die zich opmaakt voor een uitzending naar vijandelijk gebied. Hij gaat mee voor volk en vaderland of omdat hij geen keuze heeft want er moet brood op de plank komen, maar staat allesbehalve te popelen om zijn gezin te verlaten voor een gevaarlijke opdracht. Een missie waar hij niet op zit te wachten. Zij hoeft geen oorlog te vrezen, of de dood in de ogen te kijken, maar ze heeft wel degelijk een missie.

Desondanks wenste ze dat ze geveld was door een besmettelijk virus en haar flat absoluut niet mocht verlaten. Ze had een kop koffie willen drinken bij Dante of rond willen struinen op de Albert Cuyp. Net als de soldaat had ook zij echter geen keuze. Antwoorden had ze nodig, zodat ze haar leven op orde kon brengen. Eigenlijk moest ze blij zijn met deze kans om de spoken uit haar verleden te verjagen.

Haar vader zou vijfenzestig jaar worden, een respectabele leeftijd, een mijlpaal die om iets speciaals vroeg. En dus nam Anne, met haar zus, het vliegtuig naar de stad van de lelie. Stad van Leonardo da Vinci, en Michelangelo. De Duomo, waaraan maar liefst honderdveertig jaar werd gewerkt. Wat een historie, wat een cultuur. De toren van Giotto, het Baptisterium, de Ponte Vecchio en natuurlijk de Piazza della Signoria. Alleen een veel te korte landingsbaan. Ze wist het en zette zich schrap, maar het hielp niet. Al haar ingewanden wisselden voor haar gevoel van plaats voordat het toestel tot stilstand kwam, en sindsdien hebben ze hun plek nog niet teruggevonden.

Gisteravond zijn ze aangekomen op Amerigo Vespucci, het vliegveld van Florence. Ze is amper twaalf uur in Toscane en als het mogelijk was, als ze missieloos was, nam ze de eerste vlucht terug naar Amsterdam. Volgens Stefanie zou het gezellig worden. Gezellig. Een gaargekookt woord.

Het voelt onwennig, onwerkelijk zelfs, nu ze deze ochtend samen aan het ontbijt zitten. Vader, moeder, Stefanie en zij. Het zou herinneringen aan vroeger moeten oproepen, maar realistischer is de gedachte dat ze ook toen zelden samen ontbeten. Pa nam koffie en ging naar zijn werk, ma bleef regelmatig in bed, omdat ze nog te moe was. En nu is haar vader een oude man, met diepe groeven in zijn gelaat, en ontelbare rimpels rond zijn intelligente, bebrilde ogen. Opa van Stefanies twee kinderen.

‘Wanneer ga je stoppen met werken?’ vraagt ze. ‘Vijfenzestig jaar, veel mensen verheugen zich daarop. Zeeën van tijd om te lezen, te wandelen, wie weet zelfs postzegels te verzamelen...’

Haar vader kijkt haar aan alsof ze praat over buitenaardse wezens. ‘Wandelen? Postzegels? Dat is tijdverdrijf voor uitgebluste bejaarden.’

Haar zus schuift een vierkante doos, omwikkeld met fleurig papier, in zijn richting. ‘Kijk eens, dit is van ons beiden.’ Stefanie zoent hem. ‘Nogmaals, van harte. Ik hoop dat je er nog jarenlang met ma van kunt genieten.’ Ze blijkt een cd-box van Vivaldi te hebben gekocht, inclusief *De vier jaargetijden*.

Die nerveuze, jengelende violen?

‘Wisten jullie dat mijn Vivaldi-cd vast was blijven zitten in de speler van de auto?’

Dat wist zij niet, maar haar zus knikt.

‘Dank jullie wel.’ Haar vader loopt naar de muziekinstallatie, plaatst een schijfje in de lade en drukt op een paar knopjes. ‘Ik wil vanzelfsprekend het zomerconcert.’

‘Anne, wil je geen broodje?’ vraagt Stefanie.

‘Ik heb geen honger. Koffie is genoeg.’

‘Gisteravond heb je ook niet veel gehad.’

‘Straks, oké?’ Vioolmuziek vult de kamer. Ze onderdrukt de behoefte om de volumeknop naar nul te draaien.

‘Onder de meedogenloze verzengende zonnehitte...’ zegt ma.

‘Lijden mens en dier, de pijnbomen zijn verdord,’ vult haar vader aan. ‘De koekoek verheft zijn stem en al gauw stemmen tortelduif en distelvink daarmee in.’ Pa legt even zijn hand op ma’s arm. ‘Weet je nog dat ik hiermee een uiterst onhandige poging deed je hart te veroveren?’

‘Een onhandige en tevens zeer geslaagde,’ knikt ma.

‘Meedogenloze verzengende zomerhitte, zeg dat wel,’ zegt ze, terwijl ze ‘nee’ schudt als Stefanie haar alsnog een broodje wil toeschuiven. ‘Het schijnt hier vandaag vijfendertig graden te worden, het is goed dat we de bergen in gaan.’

‘Een zacht briesje beroert de lucht, maar de jaloerse Noordenwind veegt hem opzij,’ vult haar moeder aan, terwijl ze pa glimlachend aankijkt. Misschien ook met weemoed.

Ze houdt haar commentaar op een jaloerse wind voor zich.

‘De bedroefde herder beeft van angst,’ zegt ma. ‘Zijn... eh...’ Een glimlach verandert in een trieste blik.

‘... instinct en het gezoem van vliegen en muggen zeggen hem dat het gaat stormen,’ neemt haar vader over.

‘Droom lekker verder,’ mompelt ze in zichzelf.

‘Zijn vermoeide ledematen verstijven bij voorbaat van angst voor bliksemflits en rollende donder. Helaas, zijn gevoel voor de natuur bedroog hem niet: het dondert en bliksemt aan het firmament en hagelstenen knakken de rijpe trotse korenaren.’ Hij geeft haar moeder een zoen op haar voorhoofd. Twee grijze tortelduiven, en dat op de vroege ochtend. Wat een schijnvertoning.

‘Wat ontroerend,’ zegt Stefanie. ‘Ik wist helemaal niet dat het zomersonnet een speciale betekenis voor jullie had. Als we dat hadden geweten, hadden we die ingelijst, toch, Anne?’

‘Een poster van drie bij drie, op zijn minst.’ Ze verbaast zich over pa’s pogingen tot poëzievoordracht. Een eigenaardige liefdesverklaring, als ze het al zo kan noemen. Ma leek van haar stuk toen ze de tekst niet meer wist. De gedachte schiet door haar hoofd dat ze nu in ieder geval weet wat ze op ma’s rouwkaart kunnen zetten. In gedachten bedankt ze Stefanie. Dankzij haar zus maakt ze geen slechte beurt bij haar vader. Hij lijkt zowaar zijn laboratorium te vergeten door de muziek. Voor zo lang het duurt. Bejaard, opa... Die benamingen passen net zo goed bij haar vader als nieuwbouw bij Florence.

Pa verheugt zich erop, zegt hij. Een feestje ter ere van zijn verjaardag bij zijn baas, minister Umberto Tarantini, hoog in de bergen van Rufina, een plaatsje op ongeveer dertig kilometer ten noordoosten van Florence. Het kleinste en koelste chiantigebied van Toscane. Zijn baas woont er in een enorm kasteel, op achthonderd meter hoogte. De bergen in is een aantrekkelijk vooruitzicht wegens de aanhoudende hitte in de stad. Voor ma zal het een dagje kuuroord worden, want meneer Tarantini heeft niet alleen een buitenzwembad, maar ook een speciaal massagebad. Op het feest zullen zijn Nederlandse en Italiaanse collega’s aanwezig zijn, en enkele ziekenhuismedewerkers.

Zijn woorden gaan grotendeels langs haar heen. In haar moeders bijzijn kan ze niet anders dan denken aan de woorden die tijdens haar vorige bezoek in juli zo traag over ma’s lippen kwamen, en die haar op dit moment compleet absurd en onrealistisch voorkomen. Ondanks het vooruitzicht van koelere temperaturen heeft ze geen zin in deze dag.

Wil je me helpen. Het begin van alle ellende.

Ze zat bij haar moeders bed, die zondagmiddag begin juli, nu net een maand geleden. Estella had ma haar medicijnen gegeven. ‘Je moeder heeft rust nodig,’ fluisterde de verpleegster voor ze wegging. Ze voelde zich opgelaten in de kamer, die doordrenkt was met een scherpe, chemische ziekenhuisgeur, en ze had spijt gekregen dat ze bij haar ouders op bezoek was gegaan. Maar ja. Ze was naar de Biënnale geweest in Venetië en ma had als vanzelfsprekend aangenomen dat ze dan ook Florence zou aandoen. Aangezien ze dit jaar nog niet was geweest – haar laatste bezoek dateerde van vorig jaar december, ergens voor kerst – had ze niet durven weigeren.

Ze was geschrokken van haar moeders slechte gezondheid. Ma had problemen met haar ademhaling en kreeg extra zuurstof uit een apparaat, waarin een pomp traag op en neer bewoog. En op een onwerkelijk moment dat ze sindsdien niet meer uit haar gedachten krijgt, met Bachs Matthäus Passion op de achtergrond, zadelde ma haar met een levensgroot dilemma op. Haar moeder ademde in, en ze had de neiging met haar mee te doen. Tot ze die woorden tegen haar zei. Langzaam, maar tegelijk zo dwingend dat een vraagteken erachter een belediging zou zijn. Haar ademhaling stakte.

Sommige mensen verliezen in bed hun waardigheid, ze hebben kleding en een verticale houding nodig om te imponeren, maar dat gold op dat moment zeker niet voor haar moeder. Ze toonde klasse. Een kwaliteit die niet in het omhulsel zit, nee, die van binnenuit komt. Opvoeding, studie en carrière hebben er niets mee te maken, kunnen hoogstens het tegenovergestelde verdoezelen. Allemaal waar. Het was evengoed uitgerekend deze moeder, die in haar herinnering zacht en meelevend was, die haar belastte met een onmogelijke vraag. Ma reikte naar haar hand.

Ze schoof voorzichtig het zuurstofkapje opzij. ‘Wat is er?’

‘Wil je...’ Ma gleed iets opzij met haar hoofd.

‘Wacht even.’ Geïrriteerd verschoof ze het kussen. ‘Zo beter?’

Haar moeder schudde haar hoofd, en toen zei ze het. ‘Wil... je... me... helpen.’ Vier woorden, die fluisterend over de lippen kwamen, waaruit alle kleur was verdwenen. Ma bekende dat ze de aftakeling haatte, en dat ze niet meer wilde. Dat ze zelf het moment wilde kunnen bepalen.

Ze trok een mouw van haar moeders paarse zijden pyjama recht en dacht dat ze iets zinnigs moest zeggen, maar ze was te geschokt en kon geen woord uitbrengen. Ma schoof een hand onder de hare, en kneep erin. Ma’s hand voelde knokig en krachteloos, haar eigen hand voelde klam.

O, god. Ze kon zich niet indenken dat ze haar eigen moeder...

Wil je me helpen. Vier woorden die haar volledig omver bliezen. De akelig korte zin waarmee de misère begon.

De streek rondom Rufina hoort bij Toscane, maar strookt niet met haar beeld van de regio, waarin door zonnebloemen en cipressen bedekte heuvels het landschap bepalen. Er zijn druivenstruiken en olijfbomen, maar het is er ruig. Geen idyllische heuvels; in plaats daarvan duizend meter hoge bergen, waar volgens haar vader in de winter een dichte mist kan hangen. Die zal dan de villa's in de spaarzame dorpjes waar ze doorheen rijden ongetwijfeld omtoveren tot mysterieuze spookhuizen die perfect zouden zijn als locatie voor een horrorfilm. Anne doet haar best zich te verheugen op deze dag. Niet zozeer vanwege de buitentemperatuur, die van eenendertig in Florence daalt naar vierentwintig graden Celsius, wat op zich heel prettig is, maar vooral omdat dit een feestdag moet worden. Vandaag geen gepieker, geen nare gedachten. Een partijtje ter ere van vader, negen letters. Paasfeest.

De ontvangst op Tarantini's kasteel is hartelijk en de koele, fruitige prosecco zorgt onmiddellijk voor een goede stemming. Na de lunch sluit ze zich aan bij enkele andere gasten die een rondleiding krijgen over het landgoed, en de middag vliegt daarna voorbij, met gesprekken in luie stoelen en een frisse duik in het zwembad. Het aansluitende, uitgebreide diner is voortreffelijk, de zelf geproduceerde rode chiantiwijnen vol en krachtig. Tijdens het hoofdgerecht observeert ze de groep mensen om zich heen. Haar vader lijkt in een discussie verwickeld met enkele van zijn medewerkers, haar moeder amuseert zich met paps Nederlandse collega's, ze voeren een zichtbaar geanimeerd gesprek, waarin ook Stefanie zich mengt. Er is de hele dag niets aan te merken op wie of wat dan ook. En toch. Ondanks de vrolijke conversaties trilt de lucht van spanning in het kasteel. Misschien zijn het de hoge plafonds en echoënde voetstappen in de hal, eerder vermoedt ze dat het aan haarzelf ligt. Wat haar zus zeker zou beamen; ze kunnen Artis drie keer vullen met alle reuzenslangen en prehistorische monsters die Stefanie vroeger onder haar bed vandaan haalde. Iedereen geniet, zelfs haar moeder, die vanmorgen een flinke dosis medicijnen moet hebben ingenomen om hier te doen alsof er niets aan de hand is.

Vlak voor het dessert, als een van haar vaders collega's een verhaal vertelt over de verdwijnziekte van bijen, houdt ze het niet meer, ondanks haar goede voornemens. Ze wil naar buiten om frisse lucht te happen, mompelt iets over een wandeling en loopt naar de binnenplaats, waar ze bijna over een bloempot struikelt. Ze probeert haar blik op scherp te zetten, wat niet meevalt door de glazen prosecco en rode wijn die ze de afgelopen uren als water door haar keel heeft laten glijden.

Het kasteel is indrukwekkend, ze kan zich voorstellen dat iemand die hier woont arrogant wordt, omdat je overal op kunt neerkijken; de plek moet ooit vanwege strategische redenen zijn gekozen. Keurig gerangschikte, ontelbare rijen druivenstruiken en olijfbomen verdwijnen honderden meters verderop in het niets, en in de wijde omgeving is geen mens of huis te zien. In de winter moet dit een onheilzame plek zijn. Haar vader gaf het de benaming 'kasteel'. In de letterlijke zin heeft hij wellicht gelijk, maar ze dacht daarbij onmiddellijk aan romantische torens en een gracht. Hier ziet ze alleen gestuukte gele muren. Met zegge en schrijve één toren, en die is nog vierkant ook. Nee, 'vesting' lijkt haar een passender typering. Een lichte huivering trekt door haar lijf. Ze steekt een sigaret op en denkt aan haar moeder. Gedachten laten zich niet sturen. Langzaam rijdt een gammel bestelbusje langs, de achterportieren wijd open. Druk gesticulerende mannen wijzen naar wat er in hun laadbak ligt: een drietal wilde zwijnen, badend in het bloed. Zojuist geschoten, vertelt een van de jagers. Hij tilt trots de kop op van een van de beesten, met hoektanden als stevige vingers. '*Cinghale*,' zegt hij.

'*Very nice*,' zegt ze, haar bescheiden kennis van het Italiaans plotseling vergetend, '*I'm a vegetarian. I hate hunting animals.*' Waarop ze zich enigszins onpasselijk afwendt. 'Als je hier geen cinghale lust, zou je wel eens om kunnen komen van de honger,' zegt een van de mannen grijnzend, terwijl hij met zijn wijsvinger doet alsof hij zijn eigen keel doorsnijdt. De auto rijdt weg en hun bulderende gelach verstomt.

Ze roept: ‘Wie is de koning van Wezel?’ in een terracotta vat, waarin ooit olijfolie werd opgeslagen. Wezel blijkt vanavond geen koning te hebben. Ze gooit de peuk van haar sigaret in het vat, en loopt naar binnen, de hal in, waar haar blik naar de verzameling schilderijen wordt getrokken. Ze heeft de doeken eerder vandaag vluchtig bekeken en ging er blindelings van uit dat het replica’s waren. Weliswaar goed gemaakt, maar niet authentiek. Maar nu meent ze dat ze die conclusie wel eens te snel kan hebben getrokken. Ze herkent enkele oude meesters. Een rivierenlandschap van Jan van Goyen, en een vergezicht op de Sint Jan in Gouda, waarvan ze gelooft dat Van Mastenbroek de maker is.

Met de trap mee, in een wijde boog naar de eerste verdieping, hangen meer doeken, en ze loopt tot halverwege de trap om een sfeervol landschap met schapen van Paul Chaigneau te bewonderen. Een schaapskudde, geleid door de herder en zijn hond, op weg naar huis, met boven de kudde de warme roze stralen van de ondergaande zon. Ze strekt haar nek uit om de signatuur te controleren, als ze boven een deur hoort dichtslaan. Boven? Iedereen is toch aan het feesten? Nieuwsgierig loopt ze de trap verder op, en ze constateert dat de indrukwekkende reeks schilderijen op de eerste verdieping wordt voortgezet. Die Tarantini weet wel wat hij in huis heeft gehaald, het is net alsof ze in een galerie rondloopt. Hoort ze nu iets, daarbinnen? Ineens beseft ze dat het de kamer van Tarantini’s zus kan zijn. Die heeft ook MS. Ma heeft haar vanmiddag een tijdje gezelschap gehouden, zei ze. Heeft de vrouw hulp nodig? Ze is in dubio. Ze heeft hier niets te zoeken, maar wat als ze weggaat, en er blijkt iets mis?

De bezorgdheid wint. Ze opent deuren, waarachter zich een badkamer, een slaapkamer en een kantoor bevinden. Ze opent opnieuw een deur, besluitend dat dit haar laatste is, omdat ze zich een gluurder voelt, en dan kijkt ze verbaasd de ruimte in. Een slaapkamer, nee, het is eerder een ziekenhuiskamer, compleet met piepende apparaten die lampjes laten flikkeren, infusen en de indringende geur van ontsmettingsmiddelen en medicijnen. Er ligt een vrouw in het bed, en ze neemt aan dat het Tarantini’s zus is. De vrouw slaapt, haar ademhaling is rustig en ze snurkt lichtjes. Ze sluipt op haar tenen verder de kamer in. Onder een gordijn dat de kamer in tweeën deelt, ziet ze het onderstel van een tweede bed. Ze schuift het gordijn iets opzij, en dan valt haar mond open. Beduusd strijkt ze een losgeschoten haarlok achter haar oren, en schudt haar hoofd. Het beeld verandert niet. De kamer is enigszins verduisterd door halfgesloten gordijnen voor de ramen, maar ze twijfelt geen moment aan wat ze ziet.

Ze denkt een geluid achter zich te horen, en net als ze zich wil omdraaien flitst er een felle pijn door haar hoofd. Ze wankelt. Haar handen zoeken houvast aan het stalen frame van het bed. Tevergeefs. Ze grijpt ernaast, verliest haar evenwicht en valt. Vaag hoort ze het geluid van scheurende stof. Wazige, grijze vlekken dansen voor haar ogen.

‘... non ficcare il tuo naso dappertutto...’

Een fluisterende stem. Ze wil luisteren, zien wie er praat, maar in plaats daarvan merkt ze hoe ze steeds verder wegzakt in een stille duisternis.